

SEAS

Butlletí de la Secció Excursionista
de l'Ateneu de Sant Just Desvern

Núm. 352
Gener/Febrer

2021

El Puigsacalm des del coll de Bracons. Foto de Jordi Gironès.

www.santjust.org/seas

Carrer de l'Ateneu, 3 i 5 - 08960 Sant Just Desvern
Adherida a la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya (FEEC)

— 8 de gener de 2021

Conferència «L'evolució del paisatge al Llobregat», a càrrec de Josep Maria Panareda, a les 19 h a la Sala Cinquantenari.

— 10 de gener

Excursions a Montserrat, amb sortida del Parador a les 8 h.

— 24 de gener

Excursió matinal al Puig Madrona (Collserola), amb sortida del Parador a les 7.30 h.

— 29 de gener

Conferència «El despuntar del Renaixement», a càrrec d'Àngel Casals, a les 19 h a la Sala Cinquantenari.

— 30 de gener

Sortida a la neu. Lloc pendent de decidir en funció de l'estat de la neu.

— 12 de febrer

Conferència «Un patrimoni arran de riu», a càrrec de Mercè Riera, a les 20 h a la Sala Cinquantenari.

— 14 de febrer

Excursions circular des del Pont de Vilomara i de Sant Benet al Pont de Vilomara (Bages), amb sortida del Parador a les 7 h.

— 21 de febrer

Excursió matinal a la Miranda de Santa Magdalena (Montserrat), amb sortida del Parador a les 7.30 h.

— 12 de març

Conferència «Les colònies del Llobregat», a càrrec de Rosa Serra, a les 20 h a la Sala Cinquantenari.

— 14 de març

Excursions a la riera de Merlès-serra de Pinós i de Puig-reig a l'Ametlla de Casserres (Berguedà), amb sortida del Parador a les 7 h.

— 21 de març

Excursió matinal a les Roques Blaves i serra de Can Rubió (Baix Llobregat), amb sortida del Parador a les 7.30 h.

Normativa per als articles del butlletí de la SEAS.

- Els articles tindran un màxim de 5 pàgines del butlletí amb les fotografies incloses.

Això vol dir que el text ha de tenir unes 2.350 paraules com a màxim o 11.800 caràcters sense comptar els espais. Cada fotografia ocupa unes 110 paraules (500 caràcters), que s'hauran de descomptar del màxim. Així és que un article de 5 pàgines i 1 fotografia tindrà 2.240 paraules (11.300 caràcters) i un de 5 pàgines i 5 fotografies tindrà 1.800 paraules (9.300 caràcters) com a màxim.

- Els articles s'han de lliurar en format word.

COL·LABORACIONS

Ajuntament de
Sant Just Desvern

FLORETO
Creu 66. Tel 933723103

CISTELLERIA BALLART
Bonavista 82. Tel 933711364

IMMACULADA AMAT
FRANCESC HOMEDES

PUIGSACALM

Ramon Prat Bofill

El 25 d'agost de 1880, a les 4 del matí, i a la porta de l'hostal de Can Estevot de Sant Esteve d'en Bas, es van trobar Artur Osona i la seva esposa Manela Vila amb en Jaume Puig, més conegut com en Jaume de can Valent o el «marxant brut». Segons l'hostaler, en Jaume era el millor guia de la regió, «de tot Catalunya fins a l'alt Aragó, de les Cerdanyes espanyola i francesa, del Conflent, Vallespir, Rosselló, Arieja i Andorra, puix que fou traginer, correu d'espardeinya, miquelet, contrabandista, paquetaire, voluntari, i serví de guia en les guerres dels set anys, dels matiners i en les darreres hagudes»¹. L'objecte de la trobada era —segons ens conta Artur Osona— «fer l'ascensió al majestuós Puigsacalm i a Santa Magdalena». Aquell dia, encara de fosc, els tres excursionistes, acompanyats d'un matxo de sella, s'encaminaren cap a Sant Privat d'en Bas. Allí, i un cop admirades «les esgarrifofes Escales i Salt de Sallent», van pujar cap a les ermites de les Olletes i de Santa Magdalena, i després de dinar a Pla Traver, van pujar al Puigsacalm per tornar a Pla Traver a dormir.

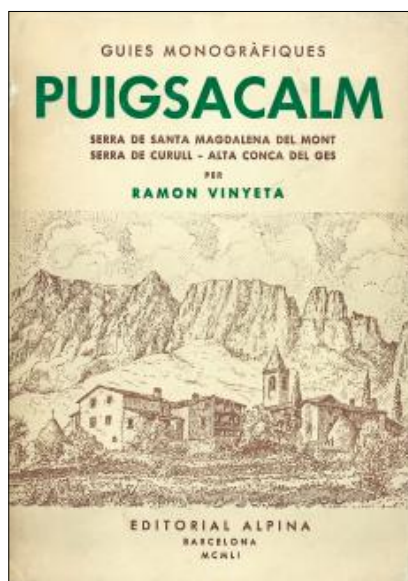

Mare de Déu de les Olletes. Foto de Pep Gil.

Eren els primers anys de l'excursionisme i el Puigsacalm ja era tingut per un dels cims simbòlics i importants de Catalunya. L'esperit de la Renaixença es feia sentir i a poc a poc creixia l'interès pel coneixement del país. Feia tot just quatre anys de la fundació de l'Associació Catalana d'Excursions Científiques i dos de l'Associació d'Excursions Catalana.

Van començar a aparèixer les primeres guies excursionistes, com ara l'extraordinària *Guia Itinerària de les serras de Collsacabra y de la Magdalena fins als Pirineus ó sia del Fluvia al Ter*², que recull la descripció dels 68 itineraris de les excursions del mateix Artur Osona per aquests territoris entre els anys 1879 i 1885. A partir de 1890, van anar apareixent els estudis i articles de descoberta per mitjà de l'excursionisme publicats pel Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya, i molt més endavant, es va publicar l'obra fonamental de qui és considerat com el promotor de l'excursionisme català, Cèsar August Torras, que entre 1902 i 1924 va publicar, sota el títol genèric *Pirineu Català*, les que foren segurament les primeres guies d'ús de tot muntanyenc. Després vingueren anys difícils per a la cultura i per les publicacions en català.

La primavera del 1946, l'editorial Alpina inicia l'edició de llibres de muntanya especialitzats, amb la publicació del Manual del Alpinismo, una traducció de Noel Llopis del cèlebre *Technique de l'Alpinisme* del Club Alpí Suís, i amb la col·lecció de Guies monogràfiques, encapçalada per l'*Alto valle de Carançà*, una joia de la literatura alpina de

Puigsacalm. Guia monogràfica, 1951.

la mà del mateix autor. I és en aquesta mateixa col·lecció que apareixen dues guies dedicades, respectivament, a dues muntanyes concretes: Bellmunt i Puigsacalm. N'és autor Ramon Vinyeta, torellonenc il·lustre, mestre de muntanyencs, profund coneixedor del país i compromès amb la recuperació cultural catalana i amb la comunitat social de la qual va formar part. Vinyeta és empès a aquesta tasca amb l'afany de reprendre la tradició iniciada per Artur Osona i C. A. Torras, per omplir —com ell mateix diu— el buit que va quedar «[e]sgotades, des de fa anys, les excel·lents guies d'En C. A. Torras, en les quals es descrivien exactament els principals camins que transiten per la comarca nostrada [...]»³.

Puigsacalm

El Puigsacalm va ser i ha estat sempre un atractiu per a tot excursionista i, tant per la tradició com per les guies, se'n coneixien els principals viaranyos que hi portaven, però continuava essent un lloc en certa manera poc explorat. Això fins que el 1951 l'Editorial Alpina publica la guia monogràfica de Ramon

Vinyeta dedicada a aquesta muntanya i a les serres contigües de Santa Magdalena del Mont, de Curull i a l'alta conca del riu Ges.

Vinyeta era un enamorat de la muntanya i va tenir la capacitat de transmetre aquest sentiment a moltes generacions de muntanyencs. Va ser un excursionista en el sentit més recte del mot, perquè com ell mateix va expressar, considerava aquest esport com un mitjà de cultura intel·lectual i física. Era caminador, gran observador, molt bon fotògraf, excel·lent dibuixant, que mirava d'analitzar, estudiar i descriure el paisatge en tots els seus elements; *Puigsacalm* és un compendi de tot això, és la plasmació que un naturalista un punt romàntic fa de tota una experiència de descoberta. Vinyeta va ser d'aquella generació que en l'època difícil del franquisme va treballar fermament per la cultura, per fer conèixer el territori amb l'objectiu que la gent l'estimés. La guia *Puigsacalm* és un exemple clar d'aquesta manera de fer país. No és una guia a l'ús, sinó un treball amb ànim de certa exhaustivitat. Té una primera part descriptiva que comença amb una aproximació a tot aquest espai geogràfic i continua amb uns capítols destinats a la geologia —amb la col·laboració del geòleg Josep M. Fontboté—, l'orografia, la hidrografia, la vegetació, la fauna, i acaba amb un capítol destinat a la muntanya concreta del Puigsacalm i un darrer capítol destinat a l'escalada, aquest amb la col·laboració d'Agustí Jolis i Ma. Antònia Simó. La segona part de la guia conté un seguit de setze itineraris excursionistes perfectament descrits i amb indicacions horàries precises de cada recorregut. I la tercera part de la guia està dedicada a tractar sobre les diferents condicions de les quatre poblacions dels encontorns: Vidrà, Sant Privat d'En Bas, Joanetes i Sant Pere de Torelló. L'obra acaba amb una memòria bibliogràfica i un índex toponímic.

L'entusiasme i l'amor d'un bon muntanyenc

Qui va prologar la guia, Josep Maria Puchades, enginyer industrial i geògraf, col·laborador de Pau Vila en els treballs de la divisió territorial de Catalunya i impulsor de l'Editorial Alpina i Montblanc, classifica el llibre en la categoria dels que tenen en el seu text la capacitat per fer sentir les emocions espirituals igualment com les sent el mateix autor, i manifesta el doble caràcter de la guia, allò que la fa singular, la manera que té Ramon Vinyeta d'agermanar la visió apassionada de l'enamorat de la muntanya amb la visió més objectiva, tècnica, de veure el país. D'una banda, l'expressió del sentiment que desvetlla el paisatge, l'element subjectiu: «hi veig flamejar l'entusiasme i l'amor d'un bon muntanyenc que somnia i s'esplaija dins bosquíes i serralades, i basteix tot entorn un enfilall de bellesa i poesia, tal com s'ha inspirat durant molts anys el nostre excursionisme.»⁴ i d'altra banda, el seu component objectiu, descriptiu, «els resultats pràctics de l'home estudiós i investigador, que ha recorregut a

consciència una contrada i n'ha descrit els fets i observacions més interessants.» I continua, Puchades, «Capdavanter il·lustres, tals com Artur Osona i Cèsar August Torras, desbrossaren antany els viaranyes de la serralada i ens oferiren les primícies d'aquests indrets de meravella. Així es comença a valorar i estimar el Puigsacalm. Però a la muntanya li mancava encara el cantor enamorat de les seves gràcies, que ens fes contalla del verd de les seves fagedes, de les fonts i cascades d'aigües cristal·lines, dels arrogants i desafiadors cingles i dels humils llogarrets i ermitatges. Li faltava el més íntim coneixedor de les seves característiques geogràfiques i humanes, de les vies i corriols menys fressats que menen als llocs més atractius i a les panoràmiques de millors horitzons». Efectivament, mentre que la guia manifesta la seva cara descriptiva més real, més tècnica i objectiva, expressa alhora la manera més poètica de veure aquest paisatge, com quan diu «En qualsevol època de l'any poden visitar-se agradósament aquestes muntanyes, puix que en cadascuna d'elles s'ofereixen

mudats encisos que no passen desapercebuts dels qui amb tanta sensibilitat saben captar les belles manifestacions de la naturalesa. [...] A la primavera, tota la vegetació es renova esplendorosament i amb tota ufana, mostrant una riquesa inusitada de verdoses tonalitats que els ja potents raigs solars aviven de faisó encantadora a través d'una atmosfera fresca i transparent. [...] A la tardor [...] hom diria que l'arbreda es canvia de vestidura a cada tombant de setmana, engalanant-se de daurats matisos que ullprenen l'esguard i encomanen satisfacció»⁵.

Esquiadors de la Colla Muntanyenca de Torelló a La Molina, 1942. El primer de la dreta és en Ramon Vinyeta. Foto cedida per l'Associació d'Estudis Torellonencs (ADET).

Foto feta des del Puig de Soi. D'esquerra a dreta: Puigsacalm, Puig dels Llops i el coll de Joanetes. Foto de Ramon Prat.

Els itineraris

La guia fa una ressenya de setze itineraris en el marc geogràfic descrit. D'aquests, n'hi ha onze que porten al Puigsacalm: des de Vidrà per Sant Bartomeu i font Tornadissa; per Ciuret i Pla Traver o pel puig Cubell i can Mic; des de Sant Privat per les Olletes i Santa Magdalena del Mont, pel camí dels Matxos i el grau de les Eugues o per les Escales de Sallent i Pla Traver; des de Pla Traver per les fonts de la Baga; des de Joanetes per la collada de Barcons⁶ i la Font Tornadissa; des del pont de les Perxes (Sant Julià de Cabrera) per Sant Nazari i la collada de Barcons, i des de Sant Pere de Torelló per la Vola i la vall de Barcons o per la serra de Curull.

Els altres cinc itineraris descriuen les excursions de Vidrà al puig de les Àligues, bé per la vall de Salgueda o bé per la baga de Curull; de Sant Privat a Santa Magdalena per les Escales de Sallent i la Plana Mitjana; del Pla Traver a Santa Magdalena del Mont per la baga de Puigsacalm, i de Sant Pere de Torelló a Vidrà pel Portell de Forat Micó.

Tots són d'una capacitat descriptiva admirable, d'una forta riquesa imaginativa i pròdigs i precisos en la toponímia. El llenguatge és expressiu, un punt artificios —força comú en alguns textos literaris dels anys cinquanta— i mira de captar els efectes i les sensacions que els camins i els diferents indrets produeixen a l'excursionista a mesura que va avançant en el paisatge.

En una de les descripcions, Ramon Vinyeta encara apunta el que seria el dissetè itine-

Canal Fosca. Foto de Ramon Prat.

rari, el Camí dels Ganxos, segons l'autor «difícil i perillósíssim, avui dia impracticable [el 1951] per falta-li bona part de les estaques que, afermades a la roca, facilitaven el pas d'una part inaccessible per la seva verticalitat».

Les il·lustracions i els mapes

Ramon Vinyeta tenia una gran sensibilitat fotogràfica i era capaç de captar la bellesa del paisatge, però si una qualitat artística se li ha de remarcar, és la de dibuixant, i la guia Puigsacalm n'és un testimoni ja en la mateixa portada⁷, amb un dibuix extraordinari de Joanetes al peu de les cingleres del mateix Puigsacalm, del puig dels Llops, de puig Cornelis, les Agulles i els Castelletes. Com a bon dibuixant, Ramon Vinyeta va cloure la guia amb un mapa de la pròpia mà amb el traçat dels principals camins i dels setze itineraris curiosament descrits.

El dissetè itinerari

Cridats per l'espectacularitat d'aquestes muntanyes, el dissabte 29 de febrer de 2020 sis companys de la SEAS vam «fer l'ascensió al majestuós Puigsacalm i a Santa Magdalena» per l'itinerari tal vegada més espectacular i alhora desconegut per Artur Osona i pel mateix Ramon Vinyeta en escriure la guia: l'abrupta Canal Fosca o Camí Nou, que amunt de Joanetes i passat el puig de Soi, s'enfila directament entre els espadats rocosos de les Agulles i puig Cornelis fins al pla de Santa Magdalena del Mont. Pel camí, sota mateix de les cingleres, una placa a la roca posada el 2 de novembre de 2008, testimonia l'agraïment dels veïns de Joanetes a Pere Juvanteny, el «Ferrer» i Joan Barris, el «Padre» que 45 anys abans «van obrir i

Santuari de Santa Magdalena del Mont, antic priorat agustinià, documentat l'any 998. Foto de Ramon Prat.

equipar amb ferros, molts ferros, el Camí Nou amb la col·laboració de Josep Iglèsies, Josep Ferrés i Joan Juvanteny».

Notes del text

1. ARTUR OSONA, *De mas excursions. En Jaume de Ca'n Valent. Història de un guia*. Centre Excursionista de Catalunya. Extracte del Butlletí núm. 7, d'octubre, novembre i desembre de 1892. Barcelona
2. Guies publicades per l'Associació d'Excursions Catalana, de la qual era soci Artur Osona.
3. RAMON VINYETA, *Puigsacalm*, Col·lecció Guies Monogràfiques. Editorial Alpina. Barcelona, 1951.
4. Ramon Vinyeta, *Ibidem*, p. 7.
5. Ramon Vinyeta, *Ibidem*, p. 19-20.
6. Vinyeta utilitza la variant Barcons, tradicional en la gent del país, enfront de la forma Bracons, que és l'oficial avui.
7. Són també notables els dibuixos de Ramon Vinyeta en altres guies de la mateixa col·lecció, com les de *Bellmunt* (1949), *Els Munts* (1953) i *Les Gorgues* (1956).

EL TURÓ DE LA CREU DE VÍZNAR (GRANADA)

Agustí Revilla Briongos

Al centre de la província de Granada, just a 20 quilòmetres al nord-est de la capital, es troba el Parc Natural de la Sierra de Huétor. Aquest Parc està format per un conjunt de serres de mitjana alçada amb barrancs estrets i cingleres que formen un relleu complex degut a la naturalesa calcària del terreny on són presents les formacions càrstiques. El cim més alt és el Peñón de Majalijar amb 1.889 metres d'alçada. Dins d'aquestes roques brollen les aigües del Darro i del Fardes, rius tributaris de la conca del Guadalquivir. Abasta una extensió de 12.428 hectàrees que pertanyen a set municipis. Està gestionat per la Junta d'Andalusia. La seva vegetació és variada: pinedes, alzinars, rouredes, matolls i boscos de ribera. Els pobles conserven un ric patrimoni cultural degut sobretot al seu llegat musulmà. Una xarxa de diversos senders permet al visitant descobrir la natura del Parc i gaudir de magnífiques panoràmiques.

Vista de Sierra Nevada des del camí de la Creu de Víznar. Foto de Conxita Cañas.

Sender de la Creu de Víznar

El camí comença al km 3 de la carretera que uneix els pobles de Víznar i Alfacar. El primer tram puja pel Barranco de Víznar (més endavant parlarem d'aquest barranc), travessa un tossal poblat de pins, amb sotabosc d'argelagues, estepes i romaní, i arriba a l'àrea d'esbarjo i centre de visitants de Puerto Lobo.

El sender es va enfilant de manera suau en direcció nord obrint-se pas entre les roques calcàries. L'ombra de la pineda fa més lleugera la pujada. Ens creuem amb altres caminadors. El paisatge es va eixamplant. Arribem a la collada de Víznar. Aquí cal abandonar el camí per agafar el corriol de la dreta en direcció est. Després de cent metres ens trobem al davant d'un turó de pedres calcàries al qual es pot accedir grimpant per les roques (un cartell avisa: accés no recomanat, perill de caigudes). Al cim, una creu metàl·lica domina la contrada. Som al turó de la Creu de Víznar (1.549 metres d'alçada). Dos-cents metres més endavant, cap a l'est, hi ha un altre turó al cim del qual s'alça una caseta de vigilància contra incendis.

Tant el turó de la Creu com la caseta de vigilància són uns miradors magnífics per aturar-s'hi i gaudir de les vistes dels quatre punts cardinals. Els turons i boscos del Parc Natural de Huétor al nord, la muralla de Sierra Nevada a l'est, amb els cims del Mulhacén i del Veleta coberts de neu, la plana fèrtil de

Turó de la Creu de Víznar. Foto de Conxita Cañas.

Granada al sud, Sierra Elvira i l'embassament de Cubillas a l'oest. Era l'última setmana de febrer, el cel estava net, el dia era solejat, els colors de les flors entapissaven el terra. Pagava la pena l'esforç de la pujada.

Girem cua i desfem el corriol fins a la collada de Víznar on retrobem el camí que havíem deixat (per aquest punt passa l'itinerari de las Trincheras, que uneix les restes de quatre enclavaments construïts durant la Guerra Civil espanyola, molt ben conservats i amb magnífiques vistes). El nostre sender, però, ara comença a baixar, serpentejant entre un bosc de pi roig, amb un sotabosc de marduix, farigola, espígol i romaní.

Som a la cara nord del turó, al Barranco de la Umbría, i es nota la frescor. A poc a poc la vegetació canvia; ens endinsem en un bosc de pinsaps (Abies pinsapo). El pinsap és una relíquia vegetal d'altres temps en què regnava un ambient glacial en tota la península Ibèrica. Científicament és un avet i està emparentat amb cedres, pins i xiprers. Tot i que a la serra d'Huétor aquests exemplars són fruit de la repoblació, s'hi han adaptat

perfectament i arriben a assolir els quinze metres d'alçada. Les capçades són denses, fosques i còniques; les fulles es disposen formant espirals al llarg de la branca. Necessiten molta humitat per sobreviure, per aquest motiu només els podem veure en vessants ombrívols. Aquest grup de pinsaps està catalogat com a «Arbreda singular» ja que en l'actualitat és una espècie rara que habita exclusivament a Sierra Bermeja (Almeria), Sierra de las Nieves (Málaga), Sierra de Grazalema (Málaga i Cádiz) i el nord del Marroc.

El camí desemboca en una pista forestal que ens menarà a l'àrea d'esbarjo de Puerto Lobo i aquí s'endinsarà al Barranco de Víznar, per on baixarem fins a l'inici de l'itinerari (hem caminat 8,2 km, amb 440 metres de desnivell).

Memòria històrica

Al mateix punt on comença i acaba l'excursió hi ha un plafó on es pot llegir: *LUGAR DE MEMORIA HISTÓRICA DE ANDALUCIA. Carretera de Alfacar a Víznar. En estos parajes dejaron sus vidas miles de granadinos y granadinas en defensa de los valores democráticos de la Segunda República Española. Obreros, campesinos, intelectuales, artistas... mujeres y hombres que soñaron un mundo nuevo. Sea este espacio de recuerdo y homenaje de la lucha de un pueblo. Junta de Andalucía.* Les paraules *dejaron sus vidas* estan guixades i a sobre algú ha escrit: *fueron asesinados.*

Cinquanta metres amunt, després d'haver començat l'itinerari, al Barranco de Víznar, hi ha una esplanada amb diverses fosses comunes. A sobre de cada fossa hi ha un

plafó: *LUGAR DE MEMORIA HISTÓRICA DE ANDALUCIA. Barranco de Víznar. Cata arqueológica. Enterramiento colectivo (Fosa Común). Junta de Andalucía.* Potser hi hagi enterrades tres mil víctimes de la repressió. Se n'han identificat les restes d'algunes. En queden moltes encara per reconèixer. Federico Garcia Lorca està enterrat aquí, al Barranco de Víznar, tot i que encara no s'han identificat les seves restes. Al costat d'una fossa comuna, l'Ajuntament de Víznar va aixecar l'any 2002 un monòlit amb la inscripció *LORCA ERAN TODOS*. Entre dues fosses hi ha clavada una planxa de ferro foradada per les lletres d'uns versos del poeta: *El viento está amortajado/ a lo largo bajo el cielo./ Pero ha dejado flotando/ sobre los ríos sus ecos.*

Familiars i amics dels desapareguts han clavat sobre les pedres desenes de plaques amb textos que insisteixen a conservar-ne la memòria. Heus aquí alguns exemples:

— E.R.R. La muerte no existe. La gente solo se muere cuando la olvidan. Si puedes recordarme, siempre estaré contigo.

— J.B.O. La muerte no nos roba los seres amados. Al contrario, nos los guarda y nos los inmortaliza en el recuerdo. La vida sí que nos roba muchas veces y definitivamente.

— En memoria de S.V.H. Rector de la Universidad de Granada, asesinado el 23 de octubre de 1936. Y en homenaje a todas las personas de la comunidad universitaria que fueron represaliadas por la defensa de sus convicciones y de la libertad (Universidad de Granada).

— En memoria de los fusilados y fusiladas por defender el legítimo Gobierno de la II República (Asociación Plataforma Cívica por la República).

— En homenaje a A.M.P. Asesinada a la edad de 13 años (23 de julio de 1936). Y al resto de los cientos de mujeres fusiladas

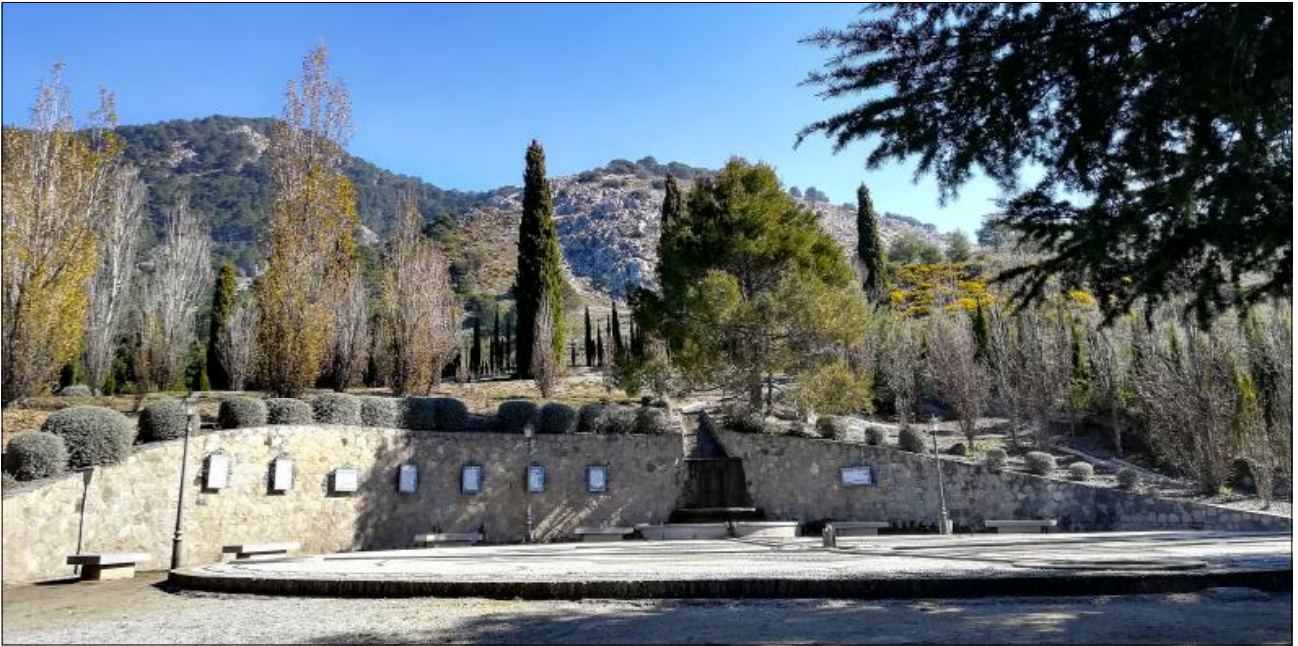
en Granada y provincia (Coordinadora Republicana de Granada).

— Vivís en nuestros genes, en nuestros recuerdos, en nuestra mirada, y, sobre todo, en nuestro empeño por construir un camino libre. Seguíis vivos (Comisiones Obreras).

— En memoria de los trabajadores de la fábrica «El Fargue» que yacen en este lugar, asesinados por el Régimen franquista. Sin memoria histórica no puede construirse una sociedad totalmente libre (UGT de Santa Bárbara).

A dos-cents metres a l'oest del començament de l'excursió, al terme municipal d'Alfacar, a la dreta de la carretera, es troba un parc molt acollidor. *Este Parque está dedicado a la memoria de Federico García Lorca y a todas las víctimas de la guerra civil. Inaugurado el 27 de abril de 1986.* Sembla que el poeta i dramaturg fou assassinat en aquesta contrada la nit del 18 al 19 d'agost de 1936, acusat de maçó, homosexual i socialista. A l'entrada podem llegir aquests versos: *El río Guadalquivir/ va entre naranjos y olivos. / Los dos ríos de Granada/ bajan de la nieve al trigo.* A l'interior del parc, sobre una paret semicircular, hi ha diversos quadres de rajoles granadines amb poemes de Lorca. *La luna vino a la fragua/ con su polisón de nardos. / El niño la mira, mira, / el niño la está mirando. / Mueve la luna sus brazos/ y enseña, lúbrica y pura, / sus senos de duro estaño.*

Mentre caminàvem per la poc transitada carretera que uneix els pobles de Víznar i Alfacar ens vam trobar amb la senyora Carmen. Deu tenir setanta-cinc anys. És nascuda a Víznar, on ha viscut al llarg de tota la seva vida. Té familiars enterrats al Barranco de Víznar. Ella no va viure la guerra i els seus pares tampoc no li'n parlaven, però sí la

Parc de García Lorca (Alfacar). Foto d'Agustí Revilla.

seva àvia. I ens va explicar els fets. Als anys trenta, Víznar era un poble d'estiuieg, ben a prop de la ciutat de Granada, on tenien casa algunes famílies riques i poderoses. Fins i tot hi ha un palau que fou de l'arquebisbe. El juliol de 1936 els falangistes arribaren al poble; els comandaments ocuparen el palau i la resta es van allotjar per la força a casa de veïns republicans. Els propietaris de la casa havien de treballar pels ocupants i els havien de mantenir. Els falangistes arrestaven les persones fidels a la República i les duïen a La Colonia, una casa d'esbarjo infantil a la vora d'un molí. La senyora Carmen ens mostra el molí. Els ocupants obligaven el mossèn del poble a confessar els detinguts. El mossèn responia que ell no havia de confessar ningú perquè aquelles persones no havien comès cap pecat. El mossèn es jugava la pell. I de La Colonia els duïen al Barranco de Víznar on a la nit els afusellaven. La Carmen explica que des de casa seva sentien els trets. L'any 1936 els ajuntaments de la comarca estaven ampliant l'antiga sèquia d'Aydanamar, amb la finalitat de conduir l'aigua als pobles

i fins i tot al barri de l'Albaicín de Granada. Els botxins llençaven els morts al fons de la rasa; només havien d'abocar la terra a sobre. Durant la postguerra la Carmen i els nens de la seva edat tenien prohibit passejar per aquests indrets, sempre hi havia algun guàrdia civil o algun adult que els renyava i els ordenava que anessin a jugar a un altre lloc. Però la canalla se les enginyava per burlar la vigilància. I ara, amb l'ajuda d'un bastó, la Carmen cada dia fa la mateixa passejada. Cal conservar la memòria.

El poble de Víznar celebra cada agost una Setmana Cultural amb diverses activitats lúdiques i culturals. Els actes de la nit del 18 al 19 tenen lloc al barranc de Víznar, en homenatge a García Lorca i als veïns assassinats aquella nit d'agost de 1936. Hi assisteixen historiadors i poetes locals i d'arreu del món. Els gitanos del barri del Sacromonte de Granada també hi participen a la matinalada, de manera espontània, sense constar en el programa, cantant en memòria de l'autor de Romancero Gitano.

DECÉS DELS DOS SOCIS/ES MÉS ANTICS DE LA SEAS

Daniel Cardona Pera

Els dies 20 de desembre de 2019 i l'11 de setembre de 2020, morien en Pere Anton Pruna Pons i la seva germana Maria Antònia, amb 84 i 88 anys respectivament. M'agradaria recordar-los com a socis/es més antics de la SEAS. Com tots sabeu, la història de la nostra Secció ha tingut tres èpoques:

La primera: octubre 1934 - juliol 1936 amb el lideratge de Pere Pruna i Gascón; la segona: desembre 1947 - abril 1955, amb la direcció de Jaume Mir i Gómez, i l'actual: de 1964 fins a l'actualitat, etapa que va iniciar en Fulgenci Baños i Rodríguez.

En la llista dels 148 socis de la SEAS de l'octubre 1934 a juliol 1936, ja consten la Maria Antònia amb 3 anys i mig (primera llista de socis de la Secció de nov-des de 1934) i el Pere Anton (possiblement essent soci des que va néixer el 1935). Aquesta primera etapa s'acaba brusquement el 18 de juliol de 1936 amb l'inici de la guerra civil¹.

Durant la segona etapa de la nostra Secció, i amb l'antic president Pere Pruna exiliat a Xile, tots dos no surten en el primer llistat de socis elaborat el juliol 1948, on consten 29 socis/es (dues dones) com a fundadors (abans de 1936), 30 numeraris (sols una dona) i una en l'apartat d'aspirant. No és fins al 1955, quasi al final d'aquesta segona etapa, que en l'apartat de socis fundadors trobem el nom com a

soci núm. 32 a Pere Anton Pruna², però desapareix definitivament l'antiga sòcia Maria Antònia.

El Pere Anton (aleshores amb 21 anys) va ser durant el 1956-57 un dels incipients escoltes, conjuntament amb el David Guasch i el Joan Maria Puiggròs, en la creació de l'Agrupament Escolta

1966 Ciuret. D'esquerra a dreta: Frederic Planas, Antoni Simó, Fulgenci Baños, Antoni Malaret i Pere Anton Pruna. Foto de Jordi Gironès.

Sant Just i Pastor, més tard anomenat Agrupament Escolta Doctor Tenas, sota la direcció de mossèn Josep Montserrat i la coordinació de l'Enric Sabadell. Tant el David Guasch com el Pere Anton van col·laborar puntualment en algun acte, però no es van vincular definitivament al moviment escolta³.

Tornem a trobar el Pere Anton en la 3a època amb número de soci 49 (29 anys). Escriu dos articles en el nou butlletí, el primer en el núm. 3 (nov-des de 1966) en una sortida amb cotxe «*Les peripècies d'un 600 a la vall d'Aran*» i signa: B-412.306, i el segon en el núm. 5 (febrer de 1967) amb una excursió amb itinerari a peu amb l'ajuda del cotxe per als apropaments i amb el títol «*Montserrat-Andorra-Estanys de la Pera-Cerdanya*». A partir d'aquesta data, i per assumptes

familiars, no el retrobem fins als anys noranta a les nostres assemblees, però sobretot ens fa d'intermediari en els darrers anys del seu pare, el qual, des de Santiago de Xile, s'enyora de *la seva SEAS* tot rellegint els nostres butlletins i tenint un epistolari intens amb la direcció de la nostra Secció.

Bibliografia

1. Butlletins SEAS de la primera època del núm.1 (octubre-novembre 1934) al núm.11 (juny-juliol 1936).
2. Llistat de socis. Arxiu SEAS carpeta anys 1947-1955.
3. JOAN MARIA PUIGGRÒS. *L'inici de l'escoltisme a Sant Just Desvern (1957- 1961)*. A: L'escoltisme a Sant Just Desvern. VII Miscel·lània d'Estudis Santjustencs. Edita: Ajuntament de Sant Just Desvern i CES, Anagnàfic 1996, pàgs. 120-12.

Pere Pruna i Pere Anton Pruna a Santiago de Xile el 2005. Foto de Pere A. Pruna.

ACTIVITATS DE LA SEAS DELS MESOS D'ABRIL A L'OCTUBRE DE 2020

Matinal de cloenda literària al Montnegre (Vallès Oriental)

14/06/2020 - Excursió matinal de cloenda literària al Montnegre (Vallès Oriental) dedicada a Josep Carner amb 30 assistents. Primera activitat que la SEAS va organitzar després del confinament. A causa de les restriccions anti Covid-19 no es va fer el tradicional dinar de cloenda, cadascú se'l va portar de casa. El desplaçament es va fer en cotxes particulars.

Cicle "Catalunya dins el món medieval" - Vallcàrquera i Roca Centella (Montseny)

21/06/2020 - Excursió de cloenda del cicle a Vallcàrquera i Roca Centella (Montseny) amb 40 assistents. Es va seguir el mateix patró que a la matinal del Montnegre, dinar de casa i desplaçament en cotxes particulars. L'excursió llarga va assolir el cim de la Roca Centella des de Vallcàrquera, mentre que la curta va assolir el Pla de la Batalla des del mateix punt inicial.

Sopar de Lluna Plena al santuari dels Àngels (Gironès)

04/07/2020 - Excursió del Sopar de Lluna Plena al santuari dels Àngels (Gironès) amb 47 assistents. El desplaçament es va fer en cotxes particulars.

36a Sortida de Veterans a la serra d'Ensija (Berguedà)

11/07/2020 - 36a Sortida de Veterans a la serra d'Ensija (Berguedà) amb 31 assistents. Recorregut des de la font Freda fins al cim de la Gallina Pelada. A causa de les restriccions va ser d'un sol dia en comptes de dos, però es va poder dinar a la fonda de Cal Franciscó de Gósol. Desplaçament en cotxes particulars.

Cicle "Catalunya dins el món medieval" - Rasos de Peguera (Berguedà)

27/09/2020 - Excursió del cicle als Rasos de Peguera (Berguedà) amb 30 assistents. En el cas del cicle, es va optar per combinar la sortida en autocar i en cotxe particular, en aquest cas van haver-hi 23 persones en autocar i 7 en cotxes particulars. L'excursió llarga es va iniciar a la font Freda assolint el mirador de la Figuerassa i davallant després fins a Sant Jordi de Cercs, i la curta va fer un itinerari en descens des del coll de la Creu del Cabrer fins a Espinalbet.

Matinal al Castellot (Alt Penedès)

18/10/2020 - Matinal al Castellot (Alt Penedès) amb 15 assistents. L'excursió es va iniciar a l'aparcament de les cases Noves, continuant pel camí del Clau, cova del Castellot, Castellot de Castellví, cova del Pelut, castell de Cal Pascol i tornant a l'inici.

Cicle "Catalunya dins el món medieval" - Puigsallança (Garrotxa)

23/10/2020 - Conferència «La crisi baixmedieval catalana» per Rosa Lluch amb 29 assistents a la sala del Cinquantenari per les mesures anti Covid-19.

25/10/2020 - Excursió al Puigsallança i Sant Aniol de Finestres (Garrotxa) amb 28 assistents, 20 en autocar i 8 en cotxes particulars. L'excursió llarga va ser una circular des de Sant Aniol de Finestres fins al cim del Puigsallança passant pel santuari de Finestres, i la curta va fer un itinerari d'anada i tornada a l'ermita de Sant Joan de les Medes des de Sant Aniol de Finestres.

ACORDS DE LA JUNTA

Reunió del 2 de novembre de 2020

- Altes: cap.
- Baixes: cap.

Reunió feta telemàticament a causa de la Covid-19.

— Malgrat la situació de la pandèmia, en el Concurs fotogràfic hi ha hagut 19 concursants versus els 22 de l'any passat. Pel que fa a fotografies, se n'han rebut 61 i l'any passat van ser 64. Hi ha hagut més participació en el tema de les excursions de la SEAS pel fet de permetre presentar una quarta fotografia.

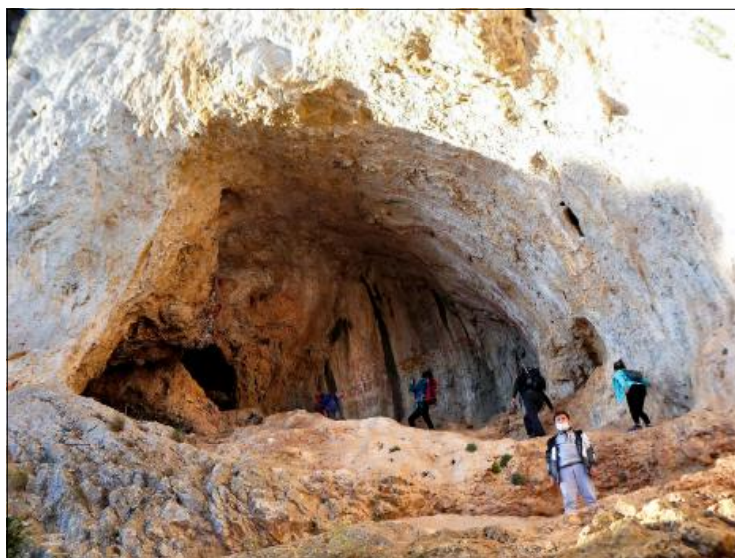
— Prèviament a aquesta reunió, i a través de whatsapp, s'han anat elaborant i aprovant tres protocols per a: excursions d'autocar, excursions matinals i d'un dia, i per al local. Tant la Comissió dels Cicles com la de Matinals havien elaborat els protocols respectius que van ser aprovats per la Junta amb algunes esmenes, i el del local va ser revisat abans per l'Ateneu.

— Pel que fa a la inauguració de la Balconada Fulgenci Baños a Can Ginestar, la Romi ha rebut una trucada avui mateix de Montserrat Riverola, que li ha comunicat que, ateses les noves restriccions per la Covid, l'Ajuntament ha decidit cancel·lar la inauguració de la Balconada Fulgenci Baños i l'exposició al CIM sobre el mateix Baños fixades per al dissabte 14 de novembre. Per tant, quan la situació sanitària ho permeti, es programaran de nou. Sobre l'exposició, la Montse li ha comentat que és possible que busquin un

espai on col·locar els plafons, però que ho havia de parlar amb el Jordi Amigó.

— La matinal d'aquest mes al Castellot (Alt Penedès) es va fer després que hi hagués una votació de la Junta mitjançant whatsapp. La conferència de la Rosa Lluch va anar bé, amb 29 assistents, i l'excursió a Finestres, també, amb 20 assistents en autocar i 8 en cotxe particular.

— S'informa que ja s'ha anunciat al web la col·locació del Pessebre de la SEAS al Tossal de la Baltasana (muntanyes de Prades) en una sortida d'un sol dia, diferent de l'acostumada de cap de setmana. Tanmateix, els organitzadors plantegen la possibilitat que s'hagi de col·locar en un dia entre setmana si al final hi ha confinament durant el cap de setmana programat. Consideren que no seria bo deixar-lo sense col·locar. S'accepta la proposta si continuen les mesures sanitàries actuals esmentades per als caps de setmana.

*Excursió matinal al Castellot de Castellví i la torre de Cal Pascol. A la imatge la cova del Castellot.
Foto d'Albert Cortès.*

BUTLLETÍ DE LA SEAS. ANY 88. No. 352

Taula de redacció — Leonci Canals, Ferran de la Fuente, Maria Garcia, Jordi Gironès, Ramon Prat i Agustí Revilla.

Autoedició — Leonci Canals

Tramesa — Elisabeth Bart

Disseny — Toni Royo

Correcció de textos — Servei Local de Català de Sant Just Desvern

Impressió — NB Comunicacions

ÍNDEX

- Portada** — El Puigsacalm
- 02** — Calendari
- 03** — Puigsacalm, per Ramon Prat
- 08** — El turó de la creu de Viznar (Granada), per Agustí Revilla
- 12** — Decés dels dos socis/es més antics de la SEAS, per Daniel Cardona
- 14** — Activitats de la SEAS dels mesos d'abril a l'octubre de 2020
- 15** — Informació de la SEAS

Sortida del Pessebre al Tossal de la Baltasana, Prades. Foto de Jordi Gironès

SEAS, entitat esportiva núm. A01824